

Soyu Tehlike Altındaki Kuşumuz Toy

İnsan faaliyetleri günümüzde kuşları, özellikle yaşama ve üreme alanlarında, rahatsız ediyor. Doğada yağmur, kar, fırtına, rüzgâr gibi çok zorlu şartlara karşı mücadele veren kuşlar insanların tarımda kullandığı zehirli kimyasallardan, av meraklılarından ve yaşam alanlarının insanlar tarafından daraltılmasından da çok büyük oranda zarar görür. İnsan faaliyetlerinden en fazla etkilenen bir kuş türümüz de toy kuşu. Toy kuşları uçabilen en ağır kuş türümüz olarak da bilinir. Toyların kanat açıklığı 190-260 cm, boyu 80-100 cm kadar olur. Ağırlıkları genç bireylerde 12 kg, yaşlı bireylerdeyse 18 kg kadar olabilir. Erkek bireyler dişilerin iki katı kadar olur. Erkek bireyler dişilere göre daha gösterişli dış görünümüne sahiptir. Boyunlarını her zaman dik tutarlar, bazen kuyruklarını da dikerler. Üreme dönemlerinde erkeklerin beyaz bıyıkları oluşur. Uçarken kanatlarını bir kartal gibi çırparlar.

Toyların soyunun tehlike altında olması ve korunması gerekliliği yeni bir şey değil. Prof. Dr. Savni Huş'un *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*'nin 1978 yılın yayımlanan ilk sayısında, toy kuşunun soyunun tehlike altında olduğu, korunması ve

üretilmesi gerektiği ile ilgili bir yayını var. O yıllarda yaban hayattaki durumu fark edilen, koruma altına alınan ve avlanması yasak olan toy kuşunun soyu, günümüzde kaçak avcılık, bozkır ve düzlüklerin tarıma açılması gibi nedenlerle hâlâ tehdit altında.

Fotoğraf: Prof. Dr. Mustafa Sözen
Niğde 2011

Zarif Şalba

Son yıllarda doğal ürünlerin, özellikle de tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanımında büyük artış var. Adaçayı (*Salvia*), kekik (*Thymus*), nane (*Mentha*) gibi bitkiler besin olarak, koku ve tat verici olarak kullanılıyor. Bu bitkilerden adaçayları ülkemizde yaygın olarak bulunur. Adaçayları Ballıbabagiller (Lamiaceae) ailesinin en önemli üyelerindedir. Hemen hemen her yerde kolayca bulunan, genel olarak çay olarak tüketilen, ekonomik ve tıbbi değeri olan bir bitkidir. Bilimsel adı *Salvia* da Latince de "tedavi edici" ya da "kurtarıcı" anlamına gelen "Salveo" kelimesinden kaynaklanır.

Salvia viridis: Zarif şalba, yeşil adaçayı

Adaçayları tek ya da çok yıllık otsu ya da çalimsı özellikte olan bitkilerdir. Bilinen özellikleri arasında kokulu olmaları ve çok sayıda uçucu yağ içermeleri sayılabilir. Uçucu yağ, yaprak üzerindeki salgı tüylerinde bulunur. Adaçaylarının dünyada 900'den fazla türü var. Ülkemizde, özellikle Akdeniz bölgesinde yaygın olarak bulunur. Ülkemizde yarısı endemik olmak üzere 90'dan fazla türü yaşar. Bunlardan zarif şalba (*Salvia viridis*) türü tek yıllık bir bitkidir ve çiçekleri ülkemizde tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca iyi kalitede bal üretimi kaynağıdır.

Fotoğraf: Dr. Bülent Gözcelioğlu

Kaynak

- Harmandar, M., ve ark., Güneybatı Anadolu'da Endemik Olarak Yayılış Gösteren *Salvia* Türlerinin Antioksidan Aktiviteli Bileşiklerinin Araştırılması, TÜBİTAK Proje No: 106T095., 2009.